

082/4 GUDDALSVASSDRAGET

FYLKE: Sogn og Fjordane

Kommune: Fjaler, Høyanger, Hyllestad og Gaular

Nedbørfelt: 258 km²

Toppunkt: 920 moh.

Utløpspunkt: 0 moh.

Marin grense: 40 moh.

Kraftpotensial: 125 GWh (97 GWh)

SP-kategori: II/III

Økonomiklasse: ½ (2)

Naturgeogr. region: 37d, 38b

Guddalsvassdraget er et lavlandsvassdrag som munner ut i en sidefjord til Dalsfjorden i Sunnfjord. Det tilhører et større fjellområde mellom Dalsfjorden og Sognefjorden.

Klimaet er kjølig oseanisk med sterkt humide forhold. Nedbøren kommer vesentlig fra sørvest. Normal årsnedbør er på 2500-3500 mm.

Omtrent 80% av nedbørfeltet ligger under 600 moh. Dalbunnen stiger bare 16 m på 5 km. Vekslingene mellom skog, myr, elver og vann skaper stor variasjon i landskapsbildet. Landformene er sterkt preget av berggrunnstrukturen, men er breerodert med en rekke traug og terskler. Vassdragsmønsteret er krokete. Nedre deler er åpnere, men likevel er terrenget i stor grad kupert. De fleste dalene har bratte dalsider mot sør og øst. På tvers av hoveddalføret er det flere markerte sprekkedaler, og hengende sidedaler. Det er flere store vann innen nedbørfeltet. I øst ligger de høyeste toppene på 700-800 moh. Kvanngroffjellet er høyest.

Berggrunnen består av ulike gneistyper. I nedre deler av vassdraget kommer det inn et belte med amfibolitt.

Vegetasjonen preges av et fattig jordsmonn, og påvirkes av kystklimaet. Innslaget av oseaniske arter er betydelig. Furuskog, bjørkeskog og blandingsskog av furu og bjørk er vanlig, og edelløvskog, myr, gråorskog og flommarkskog av gråor er viktige innslag. Fjellvegetasjonen er dominert av artsfattige vegetasjonstyper.

Vassdraget er lite berørt av større tekniske inngrep. Det er en del bosetting i området. Ei høyspentlinje krysser våtmarksområdet ved Skor. I nedbørfeltet er det ellers et større grustak, og en del veier går inn gjennom området.

Naturfaglige verdier

Vassdraget er i hovedsak et lavlandsvassdrag med flora og fauna som er typisk for de lavereliggende områder av Sunnfjord. Vassdraget har flere lokaliteter med meget store naturfaglige verdier. Sett i en regional sammenheng danner det sammen med kystvassdragene i Solund en gradient fra ytre kystområder til høyfjellsområder med breer i Gaularvassdraget. Vassdraget er noe influert av menneskelig aktivitet, men det er ikke mange andre lavlandsvassdrag med tilsvarende liten påvirkning i Sunnfjord.

Storelva (Lauklandsvassdraget) ved Dale er vernet, men representerer en helt annen naturtype. Den mektige Lauklandsfossen som styrter seg ned i sjøen var det viktigste motiv for vern av dette vassdraget.

Geofag

Landskapet gjenspeiler i stor grad berggrunnsgeologien, med åpne dalfører med terskler og traug i bergartenes strøkretning som hovedsakelig er øst-vest. Dette samsvarer også med isens

hovedbevegelsesretning under siste istid. Mer eller mindre vinkelrett på strøkretningen er bergartene gjennomført av sprekkesystemer som gjenspeiles i trange, korte og hengende daler.

Det ligger en del morenemateriale i sidedalene. I hoveddalføret er det fluviale avsetninger, men også noe glasifluvialt materiale fra isavsmeltningstida. Det finnes også betydelige skredavsetninger.

Resente prosesser er særlig aktive i forbindelse med steinsprang og skred.

*Middels verneverdi ***

Botanikk

Området er relativt artsfattig og har få vegetasjons- og naturtyper som er sjeldne. De store arealene med furuskog har en undervegetasjon av blåbær eller røsslyng. I de nordeksponerte bjørkeskogliene er det blåbær og/eller bregner som dominerer. Bestandene av flommarkskog ligger i de flate dalpartiene, og alle disse er sterkt beitet. Flere interessante myrområder er registrert, f.eks. myrområdet ved Sørebo seter og et nord for Sandvatnet. I fjellet dominerer myrer, lyng- og grasheier og snøleievegetasjon. I sør og vest går furu ofte opp til tregrensen.

*Meget stor verneverdi *****

Landfauna

Vassdraget har en variert fuglefauna. 118 arter er registrert, av disse er 40 vannfuglearter. Sangsvane har her et av sine viktigste overvintringsområder i Sogn og Fjordane. Det første hekkefunnet ble gjort i Botnavatnet i 1972. Skor er ett av de mest verdifulle våtmarksområdene for fugl i Sogn og Fjordane, og inngår i våtmarksplanen for fylket. Vassdraget har to direkte truede fuglearter.

Vassdraget betraktes som viltbiotopisk interessant. Hjortebestanden i området er svært god. Det er gode bestander av rev og mink, og av andre arter opptrer mår og oter.

*Meget stor verneverdi *****

Vannfauna

Vannet i de lavereliggende delene inneholder mye humus, som legger en viss demper på produktivitet og artsrikdom av ferskvannsevertebrater. Vassdraget har et rikt utvalg av biotyper og er ferskvannsmessig representativt for de lavereliggende områder i Sunnfjord.

Vassdraget er laks- og sjørrettførende opp til Harefossen. Alle vann opp til og med Hovlandsdalsvatnet har innlandsørret, innlandsrøye, stingsild og ål. Ålen går et stykke videre opp i vassdraget. Ovenfor Hovlandsdalsvatnet finnes bare innlandsørret. Elver og vann i hoveddalføret har svært gode gyte- og oppvekstforhold for innlandsørret, og det er tette og til dels overbefolkede bestander.

*Stor verneverdi ****

Kulturminneverdier

Spredte funn fra yngre steinalder tyder på en tidlig jordbrukstilpasning. Gravminner og funn bl.a. på Yndestad og i Bjordalen vitner om fast jernalderbosetning. Ved Skor er det funnet en jernvinneplass, et sjeldent kulturminne i regionen. Stedsnavnene Seltuften og Seltuftheia antyder at det her lå ødestøler. Kullmiler er kjent i utmarka.

Gårdsbebyggelsen i Guddalen har markerte innslag av gamle hustyper, bl.a. stover fra siste halvpart av 1800-tallet og stabbur som kan være fra 1600-1700-tallet. Flere steder finnes tufter etter det gamle tunet. Særlig er det alderdommelige bygningsmiljøer på de mest avsidesliggende gårdene og husmannsplassene. De fleste plassene ligger igjen som tufter og åkerspor. På stølene er det stølshus og tufter, fjøsene er vanligvis av stein. Ved vannene ligger det naust. Allerede på 1600-tallet var det sag ved Harefossen. Sag eller sagtufter finnes på nesten hver gård, sammen med spor etter andre

vassdrevne anlegg. Minst ti kvernhus står fortsatt. Ved Skorsfoss er det sag, kvernhus og seks kvernhustufter. Fra Markhusvatnet til Rennestraumen er det bevarte, oppmurte partier av "Den Trondhjemske Postvei" fra 1802-08. Her er det rodesteiner, små steinbruer og Kvernhusfoss bru ved Skorsfoss, en lang steinbru med seks brukar. Veien gjennom Guddalen, anlagt 1880-1910, er også et verdifullt ferdselsminne.

Området er rikt på kulturminner, særlig fra nyere tid. Kulturminnene har store kunnskapsverdier og kan bl.a. belyse byggeskikk og utnytting av vannkraft. Den gamle postveien er et viktig ferdselsminne både i lokal og landsomfattende sammenheng. De mange kulturminnene ved Skorsfoss danner et verdifullt miljø med visuell og funksjonell tilknytning til vassdraget.

*Stor verneverdi ****

Friluftstinteresser

Terrenget i vassdraget er flere steder relativt lett framkommelig, og området blir brukt til ulike aktiviteter. Vassdraget har funksjon som turområde for lokalbefolkningen hele året, mens det om vinteren er et viktig skiutfartsområde i regional sammenheng. Vassdraget er mye brukt til fritidsfiske.

*Stor verdi ****

Landbruksinteresser (NB omhandler mer enn Guddalsvassdraget)

Jordbruket i Dyrnesli er lite og ligger i 320-360 meters høyde. I hoveddalen og Vassdalen er det 216 gårdsbruk som stort sett ligger i lavlandet. I alt har nedbørfeltet vel 12.000 da jordbruksareal. Dyrkbart areal er 4.000 da. Skogbruksarealet er på 100.000 da.

*Stor verdi ****

Kraftressurser

Et konsentrert fall på 26 m i Harefossen kan utnyttes til kraftproduksjon. Med regulering av Markhus-, Hovlandsdals- og Nautsundvatn med henholdsvis 15 m, 2 m og 2 m, vesentlig senkning, kan dette gi 28 GWh midlere årsproduksjon meget billig kraft. Prosjektet er plassert i kategori III (10) i Samlet plan. Det er i konflikt med forslaget til verneplan for våtmarker i Sogn og Fjordane.

I tillegg kan et 24 km² stort felt øverst i vassdraget overføres til Rørvikvatn i Dyrneslielva og utnyttes i eksisterende og nytt kraftverk i Dyrneslielva. Med 15 m regulering av Nyksvatnet (-8 m, +7 m) gir utbyggingen 97 GWh midlere årsproduksjon billig kraft. Prosjektet er plassert i kategori II (7) i Samlet plan.

Alternativt til disse to prosjektene kan større deler av Guddalsvassdraget og Vassdalselva overføres til Dyrneslielva og sammen med denne gi 275 GWh midlere årsproduksjon relativt billig kraft. Dette prosjektet er plassert i kategori III (13) i Samlet plan.